

ชื่อ นางสาวกฤตยาณี พิรุณเนตร
วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2557

ชื่อเรื่อง นักการเมืองและโครงสร้างอำนาจในจังหวัดสมุทรปราการ.
(POLITICIANS AND POWER STRUCTURE IN SAMUT PRAKAN PROVINCE)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการ ช่วงปี พ.ศ.2538-2555 2) ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมในจังหวัดสมุทรปราการ 3) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการ กับการเกิดขึ้นของกลุ่มนักการเมืองใหม่ โดยการศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยอาศัยการเก็บรวบรวมเอกสารเพื่อนำมาวิจัยในส่วนที่เป็นแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

จากการศึกษาพบว่า สภาพเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการ มีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเห็นได้ชัดเจนจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นภาคการเกษตรหรือภาคอุตสาหกรรม มีการขยายตัวของหมู่บ้านจัดสรร รวมไปถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในจังหวัดสมุทรปราการ

ในส่วนของกลุ่มการเมืองดั้งเดิมนั้น ภายหลังจากที่นายวัฒนา อัสวเหม หัวหน้ากลุ่มอัสวเหม แพ้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 ประกอบกับเรื่องคดีทุจริตที่ดินคลองด่าน ทำให้นายวัฒนา อัสวเหม และกลุ่มอัสวเหม ไม่มีบทบาททางการเมืองในสมุทรปราการอย่างสิ้นเชิง ถึงแม้ว่าบทบาททางการเมืองในระดับชาติของกลุ่มอัสวเหมจะลดลงอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มอัสวเหมยังคงมีบทบาทในการเมืองระดับท้องถิ่นอยู่มากเช่นกัน

ส่วนเรื่องการเกิดขึ้นของกลุ่มการเมืองใหม่นั้น มีบทบาททางการเมืองภายหลังจากมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ.2544 เป็นต้นมา เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้แนวคิดของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย ประชาชนให้ความสำคัญกับนโยบายของพรรคการเมือง ก่อให้เกิดกระแสความนิยมพรรคไทยรักไทยขึ้น จึงนำไปสู่การเกิดขึ้นของกลุ่มการเมืองใหม่ในจังหวัดสมุทรปราการ

Abstract

This study is a qualitative study, with the objective to 1) to study the economic and social changes in the Samut Prakan province. 2538 (1995) range-2555 (2012) 2) to study the role of the traditional group of politicians in the province of Samut Prakan that is changed. How to study 3) the relationship of the economic and social changes in the province of Samut Prakan with the emergence of a new group of politicians. In this way, the study of descriptive analysis based on the collection of documents to research the concept of theory and related research and in-depth interviews.

From the study of economic and social conditions found in Samut Prakan province. Has been developed continuously by the apparent. From the continuous rise of the gross product of the province. Whether it is the agricultural sector or industry sector. With the expansion of housing, including an increase of population in the province of Samut Prakan on payment calculator.

In the traditional group of politicians. After Mr. Wattana Assawaheam The head of the Assawaheam Group lost general election and corruption cases to the subject land, 2544 (2001) Klong Dan. Make Mr. Wattana Assawaheam and Assawaheam Group, There are no political roles in Samut Prakan. Although a political role in national politics of the Assawaheam Group is very lower, however, still have a role in the politics of local is very different.

The section on the story of the emergence of a new political group. Play a role in politics after being general election in history since 2544 (2001) because, economic and social changes. As a result, the concept of change. People focus on the policies of political parties, which are considered the benefits that people receive from political parties has caused Thai Rak Thai party be popular. Thus leading to the emergence of a new political group in the Samut Prakan province.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ชื่อเรื่อง : นักการเมืองและโครงสร้างอำนาจในจังหวัดสมุทรปราการ.

Topic : POLITICIANS AND POWER STRUCTURE IN SAMUT PRAKAN PROVINCE

คำสำคัญ : นักการเมือง, กลุ่มนักการเมืองดั้งเดิม, โครงสร้างอำนาจ

Key Words : POLITICIANS, TRADITIONAL GROUP OF POLITICIANS, POWER STRUCTURE

น.ส.กฤตยาณี พิรุณเนตร
รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมุทรปราการนับเป็นจังหวัดในเขตปริมณฑลที่มีความใกล้ชิดกับกรุงเทพมหานครที่สุดในแง่ภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคม จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-พ.ศ.2529) ส่งผลให้สมุทรปราการพัฒนาไปสู่การเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ต่อเนื่องสู่พื้นที่เขตอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก สภาพเศรษฐกิจของสมุทรปราการมีการเติบโตมาก เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตปริมณฑลได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานครโดยตรง

สมุทรปราการมีความหลากหลายทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะเรื่องของนักการเมืองหรือกลุ่มอำนาจทางการเมืองที่มีอิทธิพลในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการเมืองในระดับท้องถิ่นหรือในระดับชาติ นอกจากความหลากหลายทางการเมืองแล้ว กลุ่มอำนาจทางการเมืองยังมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนั้นขึ้นอยู่กับกระแสของพรรคการเมืองด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมในสมุทรปราการ มีกลุ่มหลักๆ ที่เป็นคู่แข่งทางการเมืองกันอย่างชัดเจน 2 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มของนายวัฒนา อัสวเหม และกลุ่มของนายสนิท กุลเจริญ ที่สังกัดพรรคประชากรไทย

ในพื้นที่ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการนั้น เป็นเขตที่ตระกูลอัสวเหม มีบทบาทมาก เมื่อนายวัฒนา อัสวเหม นักธุรกิจเชื้อสายจีน ชนะการเลือกตั้งในปีพ.ศ.2518 จากนั้น

เป็นต้นมา นายวัฒนา ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 จังหวัดสมุทรปราการ รวมแล้ว 10 สมัย โดยได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีอีก 5 สมัย ต่อมาน้องชายและบุตรชายของนายวัฒนา ก็เข้าสู่เส้นทางทางการเมืองด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่านายวัฒนาจะพ่ายแพ้การเลือกตั้ง พ.ศ.2544 และ ถูกดำเนินคดีจนหนีออกจากประเทศไทยในปี 2551 แต่เครือข่ายของนายวัฒนา อัสวเหมม ยังคง มีบทบาททางการเมืองในจังหวัดสมุทรปราการอยู่ ปัจจุบันนายชนม์สวัสดิ์ อัสวเหมม¹ บุตรชาย คนที่สองของนายวัฒนาได้ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ถือได้ว่าเป็นตำแหน่งที่สำคัญทางการเมืองท้องถิ่นเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่า แม้บทบาททางการเมืองของกลุ่มอัสวเหมมจะลดลง แต่อิทธิพลที่นายวัฒนา อัสวเหมม ได้สร้างไว้กว่า 30 ปี ยังคงหลงเหลือ และไม่ได้เลือนหายไปจากวงการการเมืองในจังหวัดสมุทรปราการแต่อย่างใด

เมื่อกลุ่มอำนาจดั้งเดิมทั้ง นายวัฒนา อัสวเหมม และนายสนิท กุลเจริญ พ่ายแพ้การเลือกตั้ง ให้กับพรรคไทยรักไทยในปี พ.ศ.2544 จึงถือเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวทางการเมืองที่สำคัญ ของกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมในจังหวัดสมุทรปราการ การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ทำให้เกิดกลุ่ม นักการเมืองอำนาจใหม่ขึ้นพร้อมกับกระแสนิยมพรรคไทยรักไทยในจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มนักการเมืองที่สังกัดพรรคไทยรักไทย ได้แก่ นายประชา ประสพดี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 7 สมุทรปราการ และเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย นายประเสริฐ ชัยกิจเด่นนภาลัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 2 สมุทรปราการ และกลุ่มอำนาจใหม่อีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มของนายอำนาจ รัศมีทัต อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งได้ เปลี่ยนจากการสังกัดพรรคไทยรักไทยมาเป็นพรรคภูมิใจไทยในปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การเมืองในสมุทรปราการไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่น หรือในระดับชาติ มีกลุ่มอำนาจทางการเมืองที่มีความหลากหลาย ทั้งกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมที่ ไม่มีบทบาททางการเมืองในระดับชาติโดยสิ้นเชิง แต่กลับยังคงมีอิทธิพลทางการเมืองในระดับ ท้องถิ่น ซึ่งเหลือที่ยืนอยู่ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ และเทศบาลนคร สมุทรปราการ ทำให้กลุ่มอัสวเหมมต้องพยายามรักษาฐานที่มั่นสุดท้ายเอาไว้ให้นานที่สุด จึงเกิด ข้อสังเกตที่น่าสนใจที่ว่า คนปากน้ำมีพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น คือ การเลือกตั้ง

¹ เมื่อวันที่ 25 มิ.ย.58 ราชกิจจานุเบกษา ได้เผยแพร่คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2558 เรื่อง แต่งตั้งและให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่อื่น โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ส่งผลให้ปัจจุบันนายชนม์สวัสดิ์ อัสวเหมม พ้นจากตำแหน่งนายก อบจ.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนต่างทะเลาะเนนให้กับ “พรรคเพื่อไทย” แต่การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นกลับยังคงให้ความไว้วางใจกับ “กลุ่มอศวเหม”

ส่วนกลุ่มนักการเมืองใหม่ที่สังกัดพรรคเพื่อไทย ส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่เป็นนักธุรกิจที่ผันตัวเข้าสู่เส้นทางทางการเมือง ถึงแม้ก่อนหน้าที่จะมีการเลือกตั้งทั่วไปปี 2544 นักการเมืองหน้าใหม่เหล่านี้ไม่ได้เป็นที่รู้จักในแวดวงการเมืองของสมุทรปราการ แต่ภายหลังกการเลือกตั้งปี 2544 กลับเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ถึงแม้จะเป็นการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก แต่กลับได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน เพียงแค่นักการเมืองใหม่เหล่านี้ลงสนามในนามของพรรคเพื่อไทยเท่านั้น

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มรัศมีทัตซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองใหม่ที่แจ้งเกิดในการเลือกตั้งปี 2544 เช่นเดียวกัน นางสาวเรวดี รัศมีทัต เพียงลงสนามเลือกตั้งเป็นครั้งแรกก็ได้รับชัยชนะในครั้งนี้ทันที เพียงแต่ว่ากลุ่มรัศมีทัตมีความแตกต่างไปจากกลุ่มนักการเมืองที่สังกัดพรรคเพื่อไทยในส่วนที่ว่าไม่ว่านางสาวเรวดีจะสังกัดพรรคการเมืองใดก็ตาม ก็มักจะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเสมอมา กลุ่มรัศมีทัตจึงเป็นกลุ่มที่ไม่ได้อิงอยู่กับกระแสพรรคใหญ่ แต่สามารถสร้างบทบาททางการเมืองให้กับกลุ่มของตนเอง

ทั้งนี้สภาพเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตั้งแต่ปี พ.ศ.2538-2555 เป็นต้นมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเปลี่ยนจากเมืองเกษตรกรรมไปสู่เมืองแห่งอุตสาหกรรม หรือการเคลื่อนย้ายประชากรในจังหวัดสมุทรปราการ อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มการเมืองทั้ง 3 กลุ่มข้างต้น ดังนั้นจึงนำไปสู่ประเด็นคำถามที่ว่า “ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการส่งผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจของนักการเมืองหรือกลุ่มอำนาจทางการเมืองในจังหวัดสมุทรปราการหรือไม่ อย่างไร”

การศึกษาเรื่อง นักการเมืองและโครงสร้างอำนาจในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการว่า ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจของนักการเมืองหรือกลุ่มอำนาจทางการเมืองในจังหวัดสมุทรปราการหรือไม่ อย่างไร โดยวัตถุประสงค์ในการศึกษา มี 3 ข้อ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการ ช่วงปี พ.ศ.2538-2555
- 2) เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมในจังหวัดสมุทรปราการ
- 3) เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการ กับการเกิดขึ้นของกลุ่มนักการเมืองใหม่

ในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการมีอิทธิพลต่อการลดลงของโครงสร้างอำนาจกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิม และเพิ่มบทบาทของโครงสร้างอำนาจกลุ่มนักการเมืองใหม่ โดยมีขอบเขตของการศึกษาที่มุ่งเน้นถึงการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการในช่วงปี พ.ศ.2538-2555 เพื่อนำมาศึกษาและวิเคราะห์ควบคู่ไปกับเรื่องโครงสร้างอำนาจของนักการเมืองในจังหวัดสมุทรปราการ กล่าวคือ การสร้าง การขยายอิทธิพล และการสืบทอดอำนาจของแต่ละกลุ่มอำนาจ โดยจะมุ่งศึกษาไปยังกลุ่มอัสวเหม ซึ่งถือเป็นกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิม กลุ่มนักการเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคเพื่อไทยและกลุ่มรัศมีทัด โดยโยงความสัมพันธ์ดังกล่าวและการมีอำนาจเข้ากับเรื่องกลุ่มผลประโยชน์ เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อเป็นตัวแปรในการอธิบายและหาคำตอบของการศึกษาคั้งนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการ ช่วงปี พ.ศ.2538-2555

ในช่วง พ.ศ.2538-2555 จะเห็นได้ว่า ภาคเศรษฐกิจในจังหวัดสมุทรปราการมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ของสมุทรปราการนั้นเพิ่มขึ้นร้อยละ 221 GPP นอกภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นร้อยละ 230 GPP ในขณะที่ภาคการเกษตรลดลงร้อยละ 54 แสดงให้เห็นว่า ภาคอุตสาหกรรมเติบโตกว่าภาคการเกษตรมาก โดยเกือบจะเป็นรายได้หลักของจังหวัดและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนภาคสังคมในจังหวัดสมุทรปราการก็มีจำนวนประชากรทั้งในทะเบียนราษฎรและนอกทะเบียนราษฎรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้มีประชากรเพิ่มขึ้น นอกจากการเกิด คือ การที่เศรษฐกิจเติบโตขึ้นควบคู่ไปกับการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร ทำให้มีประชากรย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่ในสมุทรปราการเป็นจำนวนมาก ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ทำงานนอกภาคการเกษตรถึงร้อยละ 98.85 โดยทำงานในสายการผลิตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.58 รองลงมา คือ การขายส่ง ขายปลีก ซ่อมแซมยานยนต์ฯ ร้อยละ

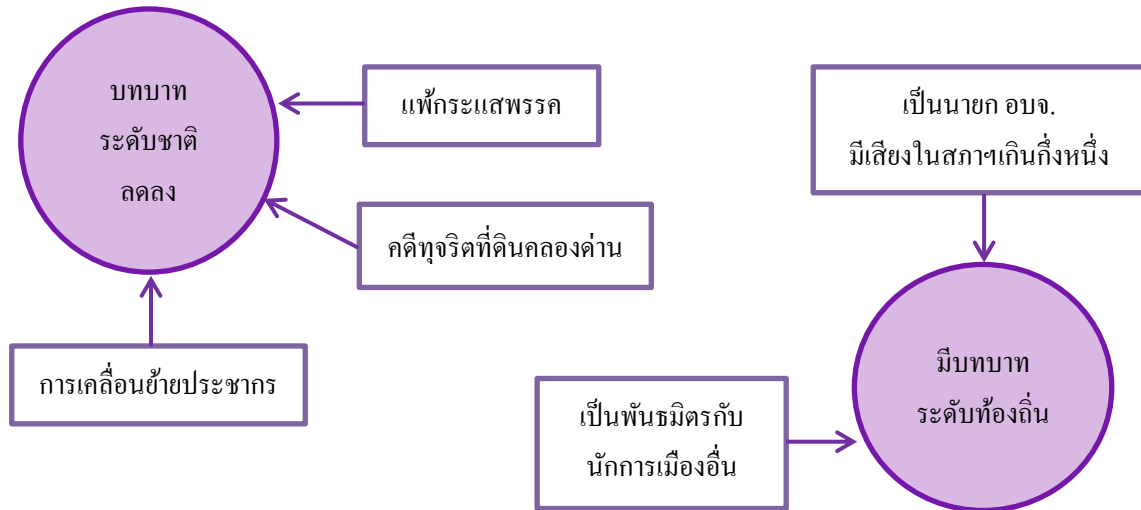
13.75 นอกจากนี้ ยังมีประชากรที่เป็นแรงงานต่างด้าวมากขึ้น ทั้งสัญชาติเมียนมาร์ ลาว และ กัมพูชา เนื่องจากแรงงานในพื้นที่ไม่เพียงพอ

จากการศึกษาข้อมูลทั้งทางเอกสารและข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักการเมืองที่เกี่ยวข้องทั้งหมดพบว่า สมุทรปราการมีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงมากเนื่องจากเป็นเขตอุตสาหกรรม ทั้งด้านการผลิตและอุตสาหกรรมบริการและการขนส่งทางทะเลมีท่าเรือน้ำลึก อีกทั้งยังมี สนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิที่สร้างรายได้ให้กับจังหวัดและประเทศมหาศาล มีการขยายตัวด้านการลงทุนและการพัฒนาเขตอุตสาหกรรมเพิ่มสูงขึ้น จนพื้นที่ทางด้านการเกษตรและการประกอบอาชีพดั้งเดิมอื่นๆ ลดลงอย่างมากจากการเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่เขตอุตสาหกรรมแทน

2. การเปลี่ยนแปลงบทบาทของกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมในจังหวัดสมุทรปราการ

สมุทรปราการเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีลักษณะทางการเมืองที่เกาะกลุ่มชัดเจน การเมืองแบบแบ่งขั้วอำนาจก็มีให้เห็นมาโดยตลอด

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาททางการเมืองของกลุ่มอศวหม

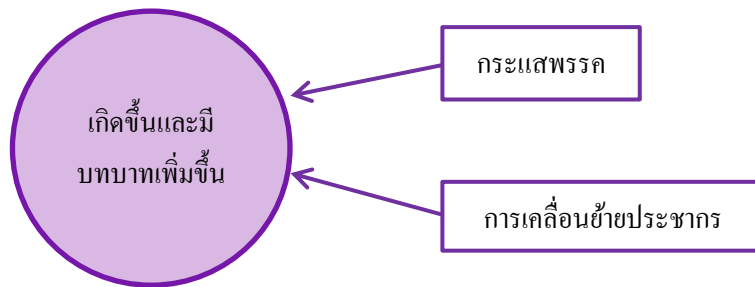
สำหรับการเปลี่ยนแปลงบทบาทของกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิม หรือกลุ่มอศวหมนี้ จะเห็นได้ว่า จากกลุ่มนักการเมืองที่มีฐานเสียงจากการชนะการเลือกตั้งมานานกว่า 20 ปี ตั้งแต่ปี 2518 แต่กลับพ่ายแพ้การเลือกตั้งให้กับกระแสพรรคการเมืองพรรคใหญ่ และมีบทบาททางการเมืองที่ลดลงมากในระดับชาติ แต่ยังคงได้รับการยอมรับในระดับท้องถิ่น แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของกระแสความคิดของผู้คนในสังคม กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

และสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจนักการเมืองดั้งเดิมในสมุทรปราการ เมื่อความเจริญทางเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมและการขนส่ง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจขึ้นมา ทำให้สมุทรปราการเติบโตอย่างมาก เช่น การพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานต่างๆ การมีสนามบินสุวรรณภูมิ ฯลฯ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจจากเศรษฐกิจจารีตนิยมเป็นเศรษฐกิจเสรีทุนนิยม การแข่งขันทางการเมืองที่มีมากขึ้นส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยเปลี่ยนจากระบบผลประโยชน์เฉพาะหน้าที่ได้รับจากการเลือกตั้ง การอาศัยฐานเสียงหรือบารมีเก่าของวงศ์ตระกูลในท้องถิ่นนั้นได้รับความนิยมน้อยลง และเปลี่ยนไปเป็นกระแสการเลือกพรรคการเมืองและนโยบายทางการเมือง และภาพลักษณ์ของผู้สมัครแทน จึงเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการ ส่งผลต่อการตัดสินใจและทำให้ฐานอำนาจทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไปจากกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมไปเป็นกลุ่มนักการเมืองใหม่

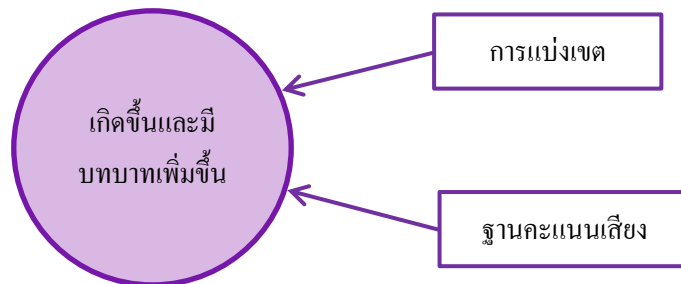
3. ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการกับการเกิดขึ้นของกลุ่มนักการเมืองใหม่

เมื่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดจากนโยบายทางการเมืองส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจจากเศรษฐกิจจารีตนิยมเป็นเศรษฐกิจเสรีทุนนิยม การแข่งขันทางการเมืองที่มีมากขึ้น ทั้งนำเสนอนโยบาย การเข้าหาประชาชน และบารมีเก่าของวงศ์ตระกูลในท้องถิ่นส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง กลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมในจังหวัดสมุทรปราการอย่างกลุ่มอัสวเหมลคตบทาหลงอย่างมากเนื่องจากผลกระทบทางการเมืองเรื่องคดีอาญาและผู้มีอิทธิพล ในขณะที่พรรคการเมืองใหญ่อย่างพรรคเพื่อไทยมุ่งเสนอทางเลือกเชิงนโยบาย ความนิยมในหัวหน้าพรรค การพัฒนาพื้นที่ เช่น สนามบินสุวรรณภูมิ การกระตุ้นการลงทุนทางเศรษฐกิจในพื้นที่ด้านอุตสาหกรรมแทน ทำให้กลุ่มนายประชา ประสพดี ที่มีบารมีในระดับหนึ่งแล้ว โคดเค่นขึ้นจนได้รับการเลือกตั้งเพราะกระแสพรรค ในขณะเดียวกัน นางสาวเรวดีที่สังกัดกลุ่มรัศมีทศ ที่แพ้การเลือกตั้งแบบเขตใหญ่ แต่ชนะการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวนั้น ก็แสดงให้เห็นถึงอำนาจทางการเมืองเปลี่ยนไปตามกระแสทางสังคมและเศรษฐกิจจากกระแสพรรคการเมืองและทางสังคมเครือข่ายที่สังกัดพรรคการเมืองมากขึ้น จึงเกิดความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางการเมือง

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาททางการเมืองของนักการเมืองสังกัดพรรคเพื่อไทย

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาททางการเมืองของกลุ่มรัศมีศักดิ์

จากการสัมภาษณ์ พบว่า เมื่อบทบาทของกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิมในจังหวัดสมุทรปราการเสื่อมลงหลังจากการปฏิรูปทางการเมือง แพ้กระแสพรรค พันโยบาย และภาพลักษณ์ที่ไม่ดีจากคดีทุจริต การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไม่ได้ส่งผลกระทบใดๆ ต่อกลุ่มอัสวเหมเลย ส่วนกลุ่มนักการเมืองใหม่ที่สังกัดพรรคเพื่อไทย มีบทบาทเพิ่มขึ้นหลังจากปฏิรูปการเมือง คือมีกระแสพรรคมาเป็นคะแนนบวกให้ได้รับเลือกตั้งอยู่เสมอ แต่หากมองตามมุมมองของกลุ่มรัศมีศักดิ์นั้น มีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชากรจากภาคอีสานเข้ามาอาศัยอยู่ในสมุทรปราการ และคนกลุ่มนี้ก็นิยมชมชอบพรรคเพื่อไทยอยู่แล้ว จึงส่งผลให้นักการเมืองที่สังกัดพรรคเพื่อไทยได้รับการเลือกตั้งอยู่เสมอ ก็อาจมองได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในสมุทรปราการ เพิ่มบทบาทของโครงสร้างอำนาจให้กับกลุ่มนักการเมืองที่สังกัดพรรคเพื่อไทย ดังนั้น จากสมมติฐานในการศึกษาที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดสมุทรปราการมีอิทธิพลต่อการเสื่อมลงของโครงสร้างอำนาจกลุ่มนักการเมืองดั้งเดิม และเพิ่มบทบาทของโครงสร้างอำนาจกลุ่มนักการเมืองใหม่นั้น จึงไม่ได้เป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า สำหรับกลุ่มอัสวเหมนั้น เมื่อผู้นำกลุ่มอย่างนายวัฒนาซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในทางการเมืองได้หลบหนีคดีไปต่างประเทศ จึงมีส่วนที่ส่งผลกระทบต่ออิทธิพลทางการเมืองที่มีลักษณะความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์นั้นลดลง ทำให้กลุ่มอัสวเหมแพ้การเลือกตั้งในระดับชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ร้อยตำรวจเอกเมธี ปรีชา (2542) ที่ว่า การรวมตัวในพรรคการเมืองในระบบการเมืองไทยนั้น มีลักษณะความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ มีภูมิหลังในกลุ่มที่สังกัด ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและเหนียวแน่น และมีบทบาททางการเมืองที่มุ่งไปที่การต่อรองและแสวงหาผลประโยชน์สำหรับกลุ่มหรือพรรคพวกมากกว่าที่จะเป็นกลุ่มทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย

เมื่อศึกษาความเป็นมาของนักการเมืองทั้ง 3 กลุ่มนั้น กรณีนายอัศววัฒน์และนางสาวเรวดี เกิดจากการสืบทอดอำนาจในกลุ่มเครือญาติซึ่งก็เป็นกลุ่มนักธุรกิจมาก่อน แล้วจึงเข้าไปมีบทบาททางการเมือง ส่วนกรณีนายประชาจากการชักชวนของกลุ่มพรรคการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดการสะสมทุนของ Maurice Dobb ที่กล่าวถึงการเข้าร่วมการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุนว่า ชนชั้นนายทุนพร้อมที่จะร่วมมือกันเพื่อผลประโยชน์ของชนชั้นด้วยการพยายามเข้าไปควบคุมองค์กรหรือนโยบายของรัฐ ซึ่งเห็นได้จากการเป็นนักวิ่งเต้น หรือแม้แต่การเข้าสู่ระบบรัฐสภา (Dobb 1972) และ Umberto Mellotti ซึ่งกล่าวว่า ในประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศโลกที่สามนั้น ข้าราชการ และระบบราชการมีอำนาจเหนือชนชั้นนายทุน ดังนั้น นายทุนยอมประสานผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุนเข้ากับผลประโยชน์ของชนชั้นข้าราชการ เพื่อผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุนในการแสวงหาส่วนเกินให้มากขึ้น และการสะสมทุนที่สะดวกขึ้น (Mellotti 1977) รวมถึงงานวิจัยของ สุพรรณิ เกื่อนกลาด (2549) ว่าการก้าวเข้าสู่การทำงานทางการเมืองของนักการเมืองภายในกลุ่ม ล้วนแล้วแต่เป็นนักธุรกิจแทบทั้งสิ้น ซึ่งจะทำงานการเมืองควบคู่ไปกับงานทางด้านธุรกิจของตนเอง เนื่องจากสภาพคล่องทางการเงินเป็นปัจจัยหนึ่งเอื้อต่อการก้าวเข้าสู่อาชีพทางการเมืองได้โดยง่าย อีกเหตุผลหนึ่งของการก้าวเข้าสู่การเมืองนั้นก็เพื่อที่จะแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ธุรกิจของตนเองนั่นเอง และเมื่อได้รับการเลือกตั้งเข้ามาแล้ว ก็มีบทบาทในการบริหารและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมุทรปราการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาศศักดิ์ ธานีพงษ์ (2528) ที่ศึกษาพบว่า ปัจจุบันมีนักธุรกิจที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยส่วนมากต้องการเข้ามามีบทบาททางการเมืองเพื่อกำหนดนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะทาง

เศรษฐกิจ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มคนเอาไว้ อีกทั้งนักธุรกิจยังมีอิทธิพลเพิ่มขึ้นควบคู่ไปด้วย

เมื่อกล่าวถึงการที่นายวัฒนาถูกดำเนินคดีทางกฎหมายในกรณีทุจริตที่ดินคลองด่าน ในปี 2551 ได้มีคำพิพากษาตัดสินลงโทษนายวัฒนา แต่นายวัฒนากลับหลบหนีความผิดออกจากประเทศไปนั้น เป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังที่ Barber (1969) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม เป็นลักษณะที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม แต่มิได้เป็นผู้ดำเนินการปกครองตนเองโดยตรง โดยการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ เปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกตั้งโดยเสรี แต่กำหนดกลไกเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้ามาควบคุม ติดตามความเคลื่อนไหวของผู้ปกครอง เพื่อให้การปกครองเป็นไปตามความต้องการของประชาชน เนื่องจากการกระทำ ความผิดในครั้งนี้นายวัฒนาถูกเปิดโปงนั้น เนื่องจากประชาชนในพื้นที่รวมตัวกันยื่นเรื่องร้องเรียน ว่านายวัฒนาซึ่งเป็นนักการเมืองได้กระทำการโดยมิชอบ จึงส่งผลให้เกิดการดำเนินคดี และตัดสินคดีในที่สุด ถือเป็นกรณีมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทางอ้อมในการตรวจสอบนักการเมือง

ภายหลังจากการหลบหนีความผิดของนายวัฒนา ส่งผลให้บทบาททางการเมืองของกลุ่ม อศวเหมเสื่อมถอยลง เป็นผลมาจากการที่ประชาชนให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ หรือคุณสมบัติของพรรคและตัวผู้สมัครมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถวิลวดี บุรีกุล (2555) กล่าวว่า ประชาชนสนใจที่สถานะหรือจุดยืนของผู้สมัครในประเด็นต่างๆ รวมถึงบุคลิกภาพของผู้สมัคร ล้วนมีอิทธิพลต่อการเลือกผู้สมัคร อีกทั้งพบว่า ความไม่พอใจในผลงานของรัฐบาลก่อนทำให้ประชาชนเทคะแนนให้กับพรรคที่คาดว่าจะทำงานได้ดีกว่า และสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติได้ อย่างเป็นผล เมื่อกลุ่มอศวเหมมีภาพลักษณ์ไปในทางด้านลบ ปฏิบัติหน้าที่ในทางที่มิชอบ ประชาชนจึงไม่ให้ความไว้วางใจกลุ่มอศวเหมอีกต่อไป และหันไปเทคะแนนให้กับกลุ่มนักการเมืองอื่นแทน

จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และมีประชากรจากพื้นที่อื่นย้ายเข้ามาอาศัยในจังหวัดสมุทรปราการ ประชาชนกลุ่มใหม่มีพฤติกรรมการเลือกตั้งที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นกลุ่มที่ไม่ได้มีความผูกพันกับกลุ่มการเมืองดั้งเดิม จึงทำให้ปัจจัยในการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน ประชาชนในระดับชนชั้นกลางขึ้นไปให้ความสำคัญกับเรื่องนโยบาย ภาพลักษณ์ของผู้สมัครเป็นหลัก ส่วนในกลุ่มประชาชนชั้นแรงงาน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนไม่น้อยแปรผันตรง

ตามจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ให้ความสำคัญกับนโยบายพรรค เช่นเดียวกัน เนื่องจากพรรคไทยรักไทยพยายามชูนโยบายประชานิยม เพื่อตอบสนองความต้องการของคนกลุ่มนี้ จึงส่งผลให้เกิดกระแสความนิยมพรรคไทยรักไทยขึ้นในจังหวัดสมุทรปราการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถวิลวดี บุรีกุล (2555) กล่าวว่า การคิดถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ และสามารถอธิบายความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม หรือระหว่างชนชั้นที่กำลังปรากฏขึ้น นั่นคือประชาชนที่มีศึกษาน้อยกว่าจะเลือกพรรคเพื่อไทยมากกว่า เพราะพรรคเพื่อไทยกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของชนชั้นล่างได้ดี

ทั้งหมดนี้ แม้ว่า การศึกษาจากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยจะสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่ข้อมูลที่ได้กลับไม่เป็นไปตามสมมติฐานนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจมีสาเหตุมาจาก 3 ปัจจัย ได้แก่

1) สภาพเศรษฐกิจในจังหวัดสมุทรปราการมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างมาก ซึ่งมีผลมาจากนโยบายของภาครัฐที่ผลักดันให้จัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมนอกพื้นที่กรุงเทพฯ การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการจึงเติบโตขึ้น นอกจากนี้สภาพเศรษฐกิจในจังหวัดยังขับเคลื่อนไปด้วยกลุ่มทุนธุรกิจระหว่างประเทศ หรือกลุ่มทุนใหญ่ที่เป็นที่รู้จักดีในประเทศไทย ซึ่งไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น ต่อมาธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ได้เจริญเติบโตขึ้นเพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง การลงทุนในด้านนี้ส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นการลงทุนจากนักธุรกิจนอกพื้นที่ ถึงแม้กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และกลุ่มธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ เช่นกัน แต่เป็นเพียงอสังหาริมทรัพย์ที่มีขนาดเล็ก เป็นเพียงหน่วยเล็กในเศรษฐกิจของจังหวัดเท่านั้น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจึงไม่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มการเมืองโดยสิ้นเชิง

2) ข้อจำกัดในการศึกษา คือ ความเห็นของนักการเมืองที่ไปสัมภาษณ์มีเพียง 3 คนเท่านั้น

3) นอกจากเรื่องของการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นที่เข้ามามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจกลุ่มนักการเมืองในจังหวัดสมุทรปราการอีก เช่น พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป กระแสของพรรคการเมือง ความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมือง การศึกษาของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น และนโยบายของรัฐบาล เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบต่างๆ และการสัมภาษณ์จากบุคคลผู้เกี่ยวข้องโดยตรง ทั้งนี้ การศึกษาสืบค้นวิเคราะห์ข้อมูล ก็อยู่ในกรอบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เท่านั้น หากยังมีแง่มุมที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนอยู่บ้าง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) ทฤษฎีและแนวคิดหลักที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ ทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ แนวคิดการสะสมทุนขั้นต้น และทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้สนใจอาจศึกษาทฤษฎีและแนวคิดอื่นเพิ่มเติม
- 2) การทำความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ของกลุ่มอำนาจการเมือง อาจช่วยให้ประชาชนผู้เกี่ยวข้องสามารถปรับความเป็นอยู่หรือธุรกิจได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) อาจศึกษาเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในจังหวัดอื่นเพิ่มเติม
- 2) อาจศึกษาข้อมูลอื่นของจังหวัดสมุทรปราการเพิ่มเติม นอกเหนือจากเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
- 3) อาจสัมภาษณ์นักการเมือง ประชาชน หรือความเห็นของนักวิชาการอื่นเพิ่มเติม

